

HEALTH AT A GLANCE: EUROPE 2022

STATE OF HEALTH IN THE EU CYCLE

Összefoglaló

A világvárvány drámai hatással volt az emberek életére Európában és világszerte. Az EU-ban a járvány előtti szinthez képest 2021-re több mint egy évvel csökkent a várható élettartam, ami a legtöbb uniós ország esetében a II. világháború óta megfigyelt legnagyobb visszaesés. 2022 októberének végéig több mint 1,1 millió, Covid19 okozta halálesetet jelentettek a 27 uniós országból. Ez azonban alulbecsült érték, mivel a megnövekedett arányú mortalitással kapcsolatos statisztikai adatok szerint további 300 000 ember halt meg a világvárvány közvetlen vagy közvetett következményeként. A Covid19 okozta halálesetek több mint 90%-a a 60 év felettieket érintette. A Covid19 mortalitásra gyakorolt hatása a skandináv országokban (Izland, Norvégia, Dánia és Finnország) volt a legalacsonyabb, a közép- és kelet-európai országokban (Bulgária, Magyarország, Horvátország, Cseh Köztársaság, Szlovénia, Lettország és Románia) pedig a legmagasabb.

A Covid19 okozta halálozás országok közötti eltéréseit számos tényező magyarázza, többek között a lakosság Covid19 előtt már meglévő egészségi állapota és veszélyeztetettsége, a megfélekezési stratégiák időzítése és hatékonysága, a Covid19 elleni védőoltás elterjedtsége, valamint az egészségügyi rendszerek eltérő képességei a Covid19 által támasztott példátlan kihívások kezelése terén.

A világvárvány jelentős hatással volt a fiatalok mentális és fizikai egészségére

Bár a világvárvány szinte mindenki életére kihatott, különös aggodalomra ad okot annak a több millió európai fiatalnak a mentális és fizikai egészsége, aki iskolai tanulmányai alatt és társas tevékenységei során külső akadályokba ütközött. Több európai országban, például Belgiumban, Észtországban, Franciaországban, Svédországban és Norvégiában a világvárvány alatt több mint kétszeresére nőtt a depresszió tüneteit jelző fiatalok aránya, és az idősebb korcsoportokhoz képest legalább kétszeres előfordulási gyakoriságot mutatott. Ráadásul sok gyermek és fiatal esetében jóval kevesebb idő telt testmozgással és romlottak a táplálkozási szokások, egyes országokban pedig a gyermekek túlsúlyának és elhízásának növekedésére utaló jelek mutatkoztak.

A mentális egészségügyi támogatás iránti növekvő igény, valamint a világvárvány során jelentkező ellátási zavarok kihívások elé állították a már amúgy is túlterhelt mentális egészségügyi szolgáltatásokat. 2021 tavaszán, majd 2022 tavaszán az európai fiatalok mintegy 50%-a számolt be kielégítetlen mentális egészségügyi ellátási igényekről. A fiatalok mentális egészségét illetően számos országban vezettek be védelmi és ellátási intézkedéseket, ám a hatás nagyságrendje további fellépést tesz szükségessé annak érdekében, hogy a világvárvány ne hagyjon maradandó sebeket ezen a generáción.

HEALTH AT A GLANCE: EUROPE 2022

STATE OF HEALTH IN THE EU CYCLE

A világvárvány idején bekövetkezett ellátási zavarok várólisták kialakulását okozták a rákos betegek ellátása és a tervezett műtétek terén

A világvárvány megzavarta az alapellátást, a rákszűrést és -kezelést, a krónikus betegségben szenvedők ellátásának folytonosságát és a tervezett (nem sürgős) sebészeti beavatkozásokat is, különösen a korlátozó intézkedések érvényességének időszakában. A világvárvány 2020 tavaszára eső első hónapjai során a rákszűrési programok és szakorvosi konzultációk terén bekövetkezett fennakadások azt eredményezték, hogy a rákos betegeket későbbi stádiumban diagnosztizálták. Számos ország úgy tudta részben ellensúlyozni a rákszűrés kezdeti visszaesését, hogy az év második felében több ilyen vizsgálatot végzett. 2020-ban azonban az emlő- és méhnyakrák szűrési aránya még így is átlagosan 6%-kal csökkent az uniós országokban. A rákszűrés késedelme miatt sok rákos beteget előrehaladottabb stádiumban diagnosztizálnak, ami bonyolultabbá teszi a kezelést és csökkenti a túlélési esélyeket.

A tervezett műtéteket is leállították, ennek nyomán pedig várólisták alakultak ki az ilyen beavatkozást igénylő páciensek körében. Az uniós országokban 2020-ban kétmillióval kevesebb tervezett műtét (köztük szürkehályog műtét, csípő- és térdprotézis beültetés) történt, mint 2019-ben – ez egyhatodával marad el a világvárvány előtt végzett műtétek mennyiségétől. A műtétek terén „hiányzó számok” pedig növelték a beavatkozásra szoruló betegek várakozási idejét és elégedetlenségét. Számos uniós ország biztosított többletforrást a várólisták kezeléséhez, ám a beavatkozások volumenének növelését leginkább az egészségügyi dolgozók hiánya akadályozta. A személyzet ösztönzőket kapott ugyan a túlórához, de ennek nyilvánvalóan megvoltak a korlátai, illetve a kiegészítés és felmondás veszélye is fennállt.

Pozitívum, hogy a távkonzultációk gyors fejlődése 2020 elején hozzájárult az ellátás elérésének fenntartásához, különösen a krónikus betegségben szenvedők esetében. Biztató, hogy a távorvoslást igénybe vevők döntő többsége nagyon elégedett volt, aggodalomra ad viszont okot, hogy egyes távkonzultációk nem túl hasznosak, maga a távkonzultáció pedig az idősebbek és szegényebbek, illetve a vidéken élők digitális kirekesztése miatt az egészségügyi egyenlőtlenségek erősödésének kockázatával jár.

Az uniós országok általánosságban elismerték, hogy a világvárványra való reagáláshoz növelni kell az erőforrásokat. A GDP jelentős csökkenése ellenére 2020-ban az egy főre jutó egészségügyi kiadások az uniós országok átlagát tekintve több mint 5%-kal, Bulgáriában, a Cseh Köztársaságban és Magyarországon pedig több mint 10%-kal nőttek. A világvárvány idején azonosított gyengeségek és veszélyeztetettségek közül azonban több – leginkább az egészségügyi dolgozók széles körű hiánya – továbbra is fennáll. Az OECD közelmúltbeli becslései szerint az egészségügyi rendszerek ellenállóbbá tételéhez szükséges új beruházások mintegy felét az egészségügyi dolgozók toborzásának és megtartásának javítására kell fordítani a munkakörülmények javítása révén.

A fertőző és nem fertőző betegségek megelőzésének előtérbe helyezése

Hiába esik sok szó arról, hogy az egészségügyi kiadások inkább beruházásnak, mintsem költségnek minősülnek, a szakpolitikai megközelítések nem változtak jelentősen a világvárvány előtt. Az egészségügyi kiadások túlnyomó része továbbra is a gyógyító ellátásra összpontosult, és az összes egészségügyi kiadásnak átlagosan csupán 3%-a irányult a megelőzésre. 2020-ban a

HEALTH AT A GLANCE: EUROPE 2022

STATE OF HEALTH IN THE EU CYCLE

legtöbb uniós ország – legalábbis ideiglenesen – jelentősen növelte a megelőzési kiadásait a világméretű járványhoz kapcsolódó tesztelés, nyomon követés, felügyelet és lakossági tájékoztató kampányok finanszírozására. 2021-ben jelentős további forrásokat különítettek el a Covid19 oltási kampányok bevezetésére. Az oltóanyagok gyors bevetése jelentősen hozzájárult a világméretű járvány kezeléséhez: a becslések szerint az oltások csak 2021-ben több mint 250 000 halálesetet előztek meg az EU-ban, bár a veszélyeztetett csoportok körében az átoltottság egyes országokban továbbra is meglehetősen alacsony maradt.

Emellett a világméretű járvány során számos európai ország jelentős előrelépést tett a veszélyeztetett csoportok szezonális influenza elleni oltása terén: egyes országokban több mint 10 százalékponttal nőtt a beoltott 65 év feletti személyek aránya. A 2021-es átmeneti kihívások ellenére a legtöbb európai ország képes volt fenntartani a gyermekkori oltási programokat.

A világméretű járvány egyik tanulsága az, hogy rendkívül fontos még a válság előtt minél jobb egészségi szintet elérni a lakosság körében és minimalizálni a kockázati tényezőknek való kitettséget. Az elhízás és a krónikus betegségek, például a cukorbetegség és a légzőszervi problémák fontos kockázati tényezői voltak a Covid19 miatti súlyos szövődményeknek és halálozásnak. A viselkedési és környezeti kockázati tényezők kezelése nagyban hozzájárulhat az emberek egészségének javításához, valamint a krónikus betegségek és halálesetek előfordulási gyakoriságának mérsékléséhez. A dohányzás arányának csökkentésében az elmúlt évtizedekben elért eredmények ellenére a dohányzás továbbra is az egészséget leginkább érintő viselkedési kockázati tényező, amely továbbra is évi mintegy 780 000 ember halálát okozza az EU-ban. Az elmúlt évtizedben az alkoholfogyasztás is csökkent, de a káros alkoholfogyasztás évente még mindig közel 300 000 halálesetért felelős az EU-ban.

A környezeti tényezők, például a légszennyezés és az éghajlatváltozás szintén súlyos következményeket hordoznak az emberek egészségére és halálozására nézve. Becslések szerint csak a finomreszecskekből eredő légszennyezés miatt 2019-ben több mint 300 000 ember halt meg az EU-ban, bár ez a szám a legtöbb országban visszaesett, mivel a kibocsátások csökkennek és a levegőminőség javul.

Az Egészségügyi helyzet az Európai Unióban elnevezésű kezdeményezés nyomon követése és javítása

Az Egészségügyi pillanatkép: Európa 2022 az OECD és az Európai Bizottság közötti folyamatos és szoros együttműködés eredménye, amely az egészségügy terén rendelkezésre álló országspecifikus és uniós szintű tudásbázis javítását célozza az Egészségügyi helyzet az Európai Unióban elnevezésű bizottsági kezdeményezés részeként.

HEALTH AT A GLANCE: EUROPE 2022

STATE OF HEALTH IN THE EU CYCLE

Az Európai Bizottság 2016-ban indította el az Egészségügyi helyzet az Európai Unióban elnevezésű kezdeményezést, hogy segítse az uniós tagállamokat a polgárok egészségi állapotának és az egészségügyi rendszerek teljesítményének javításában. Az *Health at a Glance: Europe* című jelentés a kétéves ciklus első terméke, amely minden páros számú évben átfogó adatokat és összehasonlító elemzéseket biztosít az egészség és az egészségügyi rendszerek javítását szolgáló erősségek és lehetőségek meghatározásához.

A kezdeményezés második lépését a minden uniós ország vonatkozásában elkészített egészségügyi országelemzések jelentik. Az országelemzések következő kiadásának megjelentetésére 2023-ban az *European Observatory on Health Systems and Policies* részvételével kerül majd sor, és az egyes országok egészségügyi rendszerének sajátos jellemzőit és kihívásait fogja kiemelni. A teljes ciklus során egy sor önkéntes eszmecserére kerül majd sor a tagállamokkal az előttük álló egészségügyi kihívások és a lehetséges szakpolitikai válaszok részletesebb megvitatása érdekében.

További információ itt található: ec.europa.eu/health/state